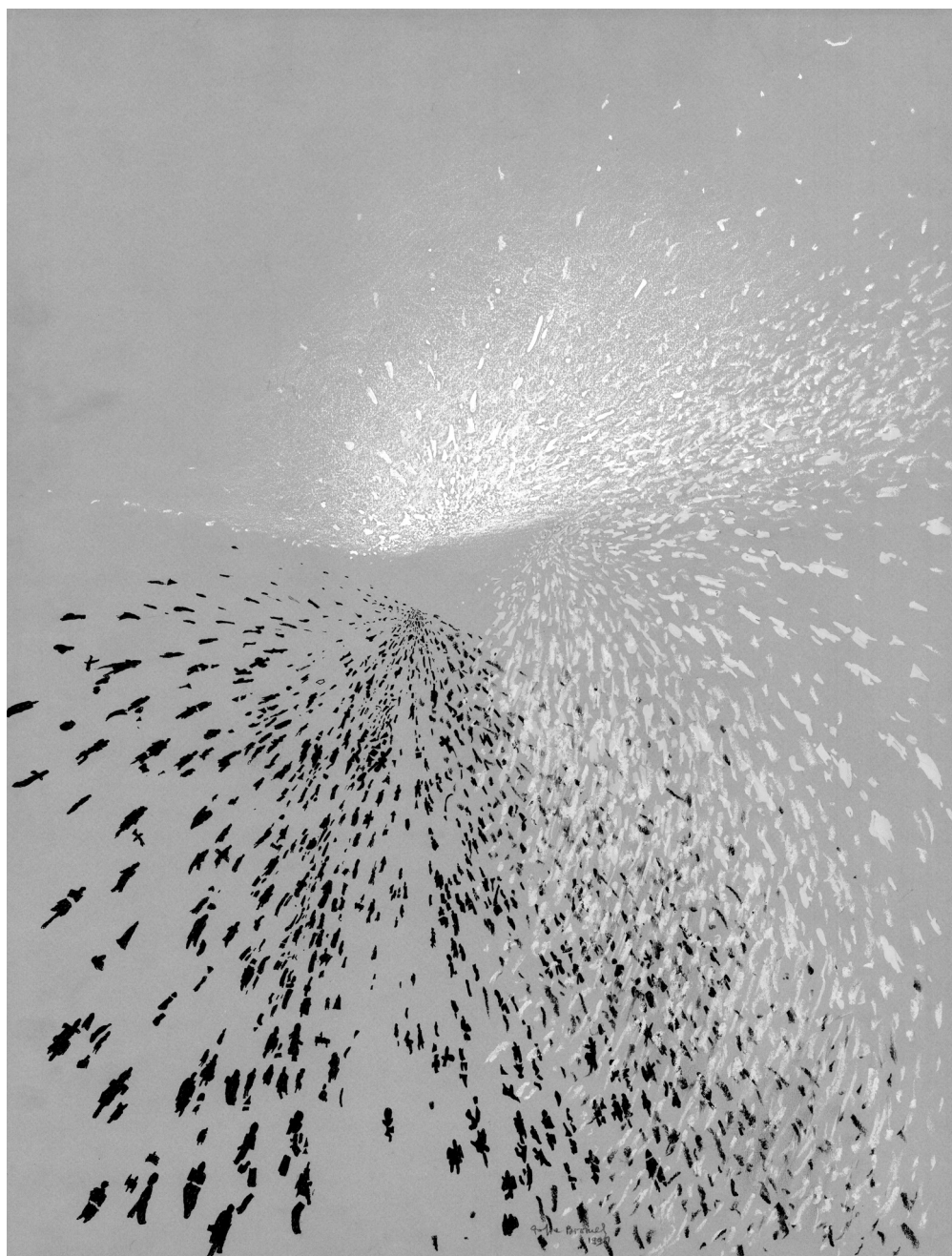

PODKOWIAŃSKI

MAGAZYN KULTURALNY

WYDANIE SPECJALNE 5 CZERWCA 2016

Artystka

Zosia Broniek. Założycielka „Podkowieńskiego Magazynu Kulturalnego”, redaktorka cierpliwa, łagodna ale nieustępliwa: „Może być coś przysłał? No to kiedy przysiesz? Najlepiej wyślij jutro”. „Magazyn” (niech się nigdy nie zamyka, a tylko otwiera i otwiera) to czasopismo wyjątkowe — lokalne i uniwersalne. Swego czasu świadczyła o tym zamieszczona wewnątrz numeru informacja, że można go nabyć w Podkowie w sklepie Bachus przy ul. Wschodniej oraz w warszawskiej Zachęcie. Zosia i „Magazyn”, życie kulturalne Podkowie, spotkania, wystawy, rozmowy. Zosia.

Zaraz: dlaczego Zosia, a nie Zofia? Skąd takie spoufalenie, zdrobnienie?

Przecież w domku przy Helenowskiej mieszka wielka artystka, choć nie słyszałem, by mówiła o sobie jako artystce.

W ciszy powstające obrazy i rysunki. Drobne, precyzyjnie wypełniane przestrzenie papieru, płótna, tafle szkła.

Najpierw sądzisz, że to na śniegu ślady ptaków albo ludzi. Później widzisz ciała postaci, które krążą, dążą, skupiają się i oddalają. Jak opiłki kierowane niewidocznym magnesem. A może nie dążą do centrum, tylko się od niego oddalają? Czy ich dynamika jest wynikiem eksplozji, czy implozji?

Ruch na jej rysunkach jest różnego rodzaju. Niekiedy przypomina obrazy z zabawki-kalejdoskopu. Innym razem

w rysunkach przestrzennych, kartonowych ołtarzach przez wycięte otworki wpada światło. Tak powstają świetliste znaki na kartonie, które znikną, gdy ono zgaśnie.

Do tworzenia, a więc swego rodzaju happeningu zaproszony jest ruch powietrza, kołyszący ołtarzami — to może być wiatr, może być nasz oddech.

Żeby tak się stało, obrazy nie mogą być przytwierdzone do ściany, muszą wisieć lekko, na sznurkach, przyczepione klipsami do bielizny.

Zresztą grafika Zofii Broniek, nawet uwieczniona w ramie i przytłoczona szkłem potrafi niespodzianie usamodzielnić się, na co pewnie artystka zezwala. Jest taka fotografia z jej wystawy: na szkle pojawiły się cienie dwóch ludzkich postaci, niewątpliwie zwiedzających.

Zofia Broniek nie zmusza do niczego, nie narzuca swoich wizji, a tylko pozwala na wspólne widzenie.

Dobrze, że jest ktoś, kto tak jest w świecie. Dobrze, że jest artystka.

Piszę o malarce więcej niż o redaktorce, ale spróbujcie teraz poprzez jej rysunki, obrazy spojrzeć na numery „Podkowieńskiego Magazynu Kulturalnego” i odnaleźć podobieństwa. Przecież to ślady tej samej ręki.

Piotr Mitzner

Zofia Broniek urodziła się w 1938 roku we Lwowie. Edukację artystyczną rozpoczęła w Liceum Sztuk Plastycznych w Krakowie w latach 1952–1956. Od 1956 roku studiowała w krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych: malarstwo w pracowni prof. Adama Marczyńskiego, a litografię w pracowni prof. Konrada Szrednickiego. Dyplom ukończenia studiów na Wydziale Malarstwa otrzymała w 1962 roku.

Uprawia malarstwo, rysunek i grafikę. Miała ponad dwadzieścia wystaw indywidualnych w Polsce, Norwegii i Szwecji. Brała udział w ponad stu wystawach zbiorowych, między innymi w międzynarodowym biennale w Krakowie, Lublanie, Liège, Bradfordzie, Frechen, Fredrikstad i międzynarodowych wystawach rysunku w Barcelonie i Wrocławiu, a także prezentacjach sztuki polskiej w wielu krajach świata. W latach 80. uczestniczyła w niezależnym ruchu artystycznym. Była współorganizatorką galerii sztuki przy kościele św. Krzysztofa w Podkowie Leśnej. Od 1993 roku redaguje kwartalnik „Podkowieński Magazyn Kulturalny” (za: www.zofiabroniek.com/).

O Zofii Broniek

Anna Baranowa:

Zapisuje przestrzenie zobaczone, odczute, przekształca dane z empirycznego otoczenia we własny system znaków. W jej licznych cyklach z lat 80. i 90. powstają nieustannie struktury materii i światła. Znaki te posiadają niesamowitą energię cząstek elementarnych. Przypominają opiłki, które rozsypują się, uciekają na boki lub szukają magnetycznego punktu zbiegu; układają się w jakieś kosmiczne klepsydry, w których przesypują się ziarnka czasu. Zofia Broniek, pochylona nad białą kartą, z ołówkiem w ręku rozważa tajemnice przypadku i celowości, chaosu i wyższego ładu.

Magdalena Hniedziewicz:

Zofii Broniek opowieści o wszechświecie? Przy uważnym spojrzeniu dostrzeżemy w tych zagęszczeniach ludzi, dziesiątki, setki ludzkich postaci, anonimowych, podobnych, różnych, porwanych pędem niezależnym od ich woli, kierowanych jakąś zewnętrzną siłą. Sam ruch, ten niezmiernie ważny element „kosmicznych” rysunków Zofii Broniek powoduje, że otwierają się przed nami jakieś światy, jakieś galaktyki. A wszystko dzieje się na białej kartce papieru, realizowane za pomocą najprostszych środków — ołówka,

piórka. Ale także, dodajmy, za pomocą niezmiernie cierpliwości, niewyobrażalnej precyzji i artystycznej odpowiedzialności. Jest w tej sztuce bowiem, jak i w jej autorce, wewnętrzny spokój, cisza i skupienie, przeciwstawiające się coraz bardziej ogarniającemu nas gwarowi wydarzeń wielkich i drobnych — nie tylko w sztuce. Jakby mimo tego, a może właśnie przeciwko temu.

Aleksandra Melbechowska-Luty:

Całe *oeuvre* Artystki opiera się oczywiście na wysokiej zawodowej umiejętności, mistrzostwie warsztatowym (które stanowi podstawowy warunek pracy artysty), ale nade wszystko na niezwyklej koncentracji myśli i władz duchowych, która to zdolność jest darem szczególnym, bo nie każdemu twórcy danym. Imaginacja Zofii Broniek podsuwa jej wizje trwającej od niepamiętnych czasów wędrówki ludów, a bohaterem tej sztafety pokoleń jest wrzucony w świat człowiek wędrowny, ten dawny i ten współczesny. Można sobie wyobrazić, że w owych krążących tłumach znajdują się ludzie zanurzeni w doświadczeniu egzystencjalnym, zdeterminowani w poszukiwaniu swego przeznaczenia. To oni nieprzerwanie zasilają ogólnoludzkie „archiwum pamięci”. I my również znajdujemy się w tym pochodzie.

Redaktorka

Skąd wziął się „Podkowiński Magazyn Kulturalny”? Z przekonania Zofii Broniek, że mając w pobliżu naturalny ośrodek kultury, jakim jest Stawisko (z jego zbiorami literackimi, muzycznymi i artystycznymi) i wiele innych miejsc z literacką tradycją, a za sąsiadów — artystów, poetów i ludzi sztuk wszelkich, grzechem byłoby nie spożytkować okazji i talentów.

Chciała, by pismo miało przede wszystkim charakter artystyczno-literacki, ale to nie zamykało go ani na muzykę (której ducha po mistrzowsku oddawał słowem Bohdan Pocię), ani na historię (i historiozofię, jaką lekko, acz przenikliwie, uprawiał Bohdan Skaradziński), ani na teatr (by wspomnieć zreczne pióro Andrzeja Hausbrandta).

Bliskie jej sercu były zawsze tematy małej ojczyzny (już w czwartym numerze drukowaliśmy tekst Tomasza Burka o Stanisławie Vincenzie), kultura pogranicza i krajów ościennych. Przez wiele lat regularnie ukazywały się numery z takim zagranicznym akcentem: czeski, litewski, ukraiński, niemiecki, żydowski, ba!, nawet fiński dawały posmakować kultury bliższych i dalszych sąsiadów.

Ze wszystkich małych ojczyzn najbliższa jej jednak była Podkowa. Jej historia, życie artystyczne i „przestrzeń społeczna”, jak to ujęła w tytule swego tekstu („PMK” 20–21/1998). A że znajdowała tu pełne zrozumienie i wsparcie zespołu, w każdym numerze zamieszczaliśmy podkowińska: archiwalia, wspomnienia i, niemal w każdym — znak firmowy pisma — opowieść o podkowińskich domach i rodzinach z cyklu „Album z Podkową”. (Wybitnym postaciom poświęcone były natomiast kolejne hasła „Podkowińskiego Słownika Biograficznego”).

Osobliwością „Magazynu” jest jednak to, że łączy lokalne z uniwersalnym, a historię ze współczesnością. To formuła, która wyklarowała się z czasem w redakcyjnym tyglu, aż stała się świadomym dążeniem zespołu. Do autorów miejscowych dołączyli sąsiedzi zza miedzy (Henryk Waniek, Leszek Engeling, Jarosław Marek Rymkiewicz, Tadeusz Gadacz, Wojciech Dudzik), ale także Aleksandra Olędzka-Frybesowa, Ludmiła Marjańska, Anna Piwkowska, Piotr Wojciechowski, Jacek Bocheński... (Staraliśmy się zebrać ich wszystkich na następnej stronie, uwzględniając także poetów i pisarzy prezentowanych w przekładach; gdyby jednak ktoś został niechcący pominięty, niech nam wspaniałomyślnie wybaczy!). Miał „Magazyn” nawet daleko wysuniętą placówkę w Zakopanem (z Magdaleną Kraszewską, Anną Liszar, Ewą Matuszewską, Wojciechem Skarbkim-Wojczyńskim i Maciejem Pinkwartem), a nawet... swoich korespondentów zagranicznych: Krzysztofa Sąsiadka i Marię Koziebrodzką, społeczników z Biblioteki Polskiej w Waszyngtonie, dokąd też zawędrowało parę naszych numerów. Coraz więcej piór, coraz bogatsza tematyka, coraz większa różnorodność gatunków.

Ma też pismo swoje odkrycia i przypomnienia. Choćby postaci i twórczości Mariana Ośniałowskiego (tu ukłon w stronę Stawiska i Małgorzaty Bojanowskiej, naszej redakcyjnej koleżanki*).

Zosia, rzec można, czuła pismo nosem. Zdarzało się, że „Magazyn” podejmował temat, który parę miesięcy później przetaczał się przez prasę. Tak było na przykład z wierszami Zuzanny Ginczanki czy zainicjowaną przez redakcję dyskusją o kiczu, architekturze i szpetocie w przestrzeni publicznej.

Ale „Magazyn” to nie tylko teksty. Na pierwszy rzut oka widać, że wyszedł spod ręki artystki. Poczynając od winiety, przez układ graficzny, na doborze ilustracji kończąc. A są nimi najczęściej reprodukcje dzieł sztuki znanych i uznanych (albo niesłusznie zapomnianych czy niedocenionych) — rzeźbiarzy, malarzy, grafików, fotografików (ich również wymieniamy na następnej stronie). Trzeba smaku, oka i rozeznania, ale i kontaktów w świecie artystycznym. Zosia miała je wszystkie.

Otwarta na pomysły zespołu, dbała zawsze, by jej wizja i plany zyskały akceptację kolegium, podobnie jak nadsyłane teksty. Miała też dobrą rękę do autorów. Bezblędne wyczuwała, kogo wystarczy poprosić „daj coś”, któremu ze sprawdzonych już piór powierzyć ten, a któremu inny temat i które z nowych, choć niewyrobione, dobrze rokuje i warto podjąć współpracę. Wszystkim pozostawiała dużą swobodę w ujęciu tematu. Choć w zasadzie pismo współtworzyli ludzie dojrzały dla ludzi dojrzałych, z radością witało zawsze młodych współpracowników. Są wśród nich reporterzy, poeci, artyści.

W roku 2000 „Magazyn”, idąc z duchem czasu, dorobił się strony internetowej. Wszystkie numery, od 29–30 począwszy, mają pełną wersję elektroniczną, a wcześniejsze ukazane są poprzez spisy treści i skromny wybór tekstów. Tym samym pismo wypłynęło na szersze wody, zdobywając nowych czytelników i nowych autorów. Powstał kłopot z nadmiarem i zamiast głowić się, skąd tu nagle pozyskać brakujący tekst, trzeba było nauczyć się odmawiać. Jedno i drugie robiła Zosia z właściwym sobie wdziękiem i elegancją.

Nie byłoby „Magazynu” bez autorów i artystów. Wielu z nich swoje dzieła nam ofiarowało. A choć redakcja pracuje społecznie, skład i druk kosztuje. Nie byłoby go więc także bez wsparcia finansowego, o jakie skutecznie zabiegali nasi wydawcy (do roku 1999 Miejski Ośrodek Kultury „Koło Podkowy” pod dyrekcją Piotra Mitznera, później Towarzystwo Przyjaciół Miasta Ogrodu Podkowa Leśna). Mecenasom: Fundacji Kultury, Ministerstwu Kultury, a nade wszystko gminie Podkowa Leśna winni jesteśmy wdzięczność, a panom Markowi Rycce, Janowi Swianiewiczowi i Tadeuszowi Kwiatkowskiemu najwyższe uznanie za cierpliwość i starania, by pismo wyglądało jak najlepiej i ukazywało się na czas.

Tak, wielu jest ludzi, bez których nie byłoby „Podkowińskiego Magazynu Kulturalnego”. Ale to, że się im wszystkim chciało chcieć, jest zasługą Zofii Broniek, pomysłodawczyni, założycielki i redaktorki naczelnej. Jej pasji i wytrwałości. Jej osobistemu czarowi, który zastępował wszystkie kije i marchewki dzisiejszego świata.

Ściskamy Cię Zosiu serdecznie, dedykując ten skromny wierszyk o zbawczej mocy sztuki:

Dopóki ta kobieta z Rijksmuseum
w namalowanej ciszy i skupieniu
mleko z dzbanka do miski
dzień po dniu przelewa,
nie zastępuje Świat
na koniec świata.

Wisława Szymborska, *Vermeer*

Zespół redakcyjny: Hanna Bartoszewicz, Łada Jurasz-Dudzik, Małgorzata Wittels, Grażyna Zabłocka i Witold Bartoszewicz

* W ciągu 23-letniej historii pisma w redakcji pracowały także Barbara Walicka, Maria Konopka-Wichrowska i Anna Żukowska-Maziarska, z których każda pozostawiła w nim swój niezatarty ślad.

Anna Achmatowa Michał Ajvaz Jurij Andruchowycz Guillaume Apollinaire Agnieszka Arendarska Krystyna Arska-Perepłyś Łukasz Atkonis Zbigniew Baran Anna Baranowa Małgorzata Baranowska Maria Barbasiewicz Michał Bartoszewicz Teresa Bartoszewicz Witold Bartoszewicz Hanna Bartoszewicz Czesław Bednarczyk Jadwiga Białynicka-Birula Bożenna Biskupska Jacek Bocheński Beata Bochińska Maria Bochińska Małgorzata Bojanowska Irena Bołtuć Katarzyna Boruń-Jagodzińska Andrzej Brochocki Zofia Broniek Robert Browning Barbara i Ksawery Bukowiec Tomasz Burek William Butler Marek Cabanowski Magdalena Chabiera Marek Chaczyk Danił Charms Ewa Cieślak Wawrzyniec Ciszewski Maryna Cwietajewa Marek Czuku Stanisław Czyż Jolanta Dąbrowska Andrzej Dąbrówka Dorota Dobrew Krzysztof Domaradzki John Dowland Andrzej Drawicz Wojciech Dudzik Józef Duriasz Maria Duszka Anna Duszyńska Jakub Duszyński Leszek Engelking Ákos Engelmayr Bożena Fabiani Magdalena Fiett Viola Fischerová Victor Fischl Tadeusz Gadacz Andrzej Gazda Zuzanna Ginczanka Kazimierz Głowacki Krystyna Golińska-Engelmayer György Gömöri Izabela Górnicka-Zdziech Waldemar Grabowski Hanna Gradkowska Marek Grala Piotr Greiner Anna Gren Remigiusz Grodzicki Anna Grużewska Katarzyna Grzymała Nikolaj Gumilow Maciej Gutowski Ottar Hagen Knut Hamsun Łukasz Hardt Andrzej Hausbrandt Heinrich Heine Zofia Herman Benedykt Hertz Hermann Hesse Marie Hesse Magdalena Hniedziewicz Anna Iwaszkiewicz Jarosław Iwaszkiewicz Maria Iwaszkiewicz-Wojdowska Krystyna Jackowska-Pociejowa Susanne Jaeger Francis Jammes Oldrich Janota Maria Jarosz Włodimir Jaworski Zbigniew Jerzyna Jadwiga Juczkowicz Jerzy Juczkowicz Łada Jurasz-Dudzik Marta Jurowska-Wernerowa Marcin Jurzysta Elżbieta Kalemba-Kasprzak Anna Kalinowska Stanisław Zbigniew Kamiński Maria Kaniewska Leon Kantorski Anna Kazimierzczak Paweł Kądziała Halina Kenarowa Henryk Kietliński Karol Klata Zofia Klimaj-Goczółowa Andrzej Kłossowski Agnieszka Kokot Karolina Kolinek-Siechowicz Alicja Kołakowska Maria Konopka-Wichrowska Mariusz Koryciński Magdalena Korzec Bohdan Kos Lubomir Kosiński Lina Kostenko Oskar Koszutski Krzysztof Kościeszka István Kovács Stanisław Kowalczyk Monika Kowalewska Marzena Kozanecka-Zwierz Maria Koziebrodzka Sylwia Kozień Elwira Kozłowska Marek Kozłowski Ewa Krasińska-Klaputh J.H. Krchovsky Marta Kremer Mirosław P. Kruk Julia Krysiak Sylwia Krzemianowska Anna Kucharska Wiktor Kulerski Katarzyna Kulpińska Aleksander Kuszner Michaił Kuzmin Louise Labé Jerzy Lach Piotr Lachmann Alina Lassota Małgorzata de Latour-Abdalla Jan Lechoń Stanisław Ledóchowski Kveta Legátová Anna Maria Leśniewska Magdalena Lewańska-Kuypers Anna Liscar Ewa Lisek Małgorzata Litwinowicz-Drożdźiel Federico García Lorca Iwona Luba Joanna Łabędzka Sławomir Łodziński Piotr Łopuszański Tomasz Łubieński Anna Łukasiewicz Jerzy Łusakowski Zbigniew Maciejewski Michał Madaliński Urszula Makowska Elżbieta Malicka Jacek Malicki Osip Mandelsztam Anna Manicka Marta Marciniak Anna Marciniakówna Ludmiła Marjańska Teresa Markowska Karel Marysko Tomasz Matłgiewicz Alicja Matracka-Kościelny Ewa Matuszewska Paulina Matuszewska Henryk Mażul Krzysztof Meisner Aleksandra Melbechowska-Luty Krystyna Michałowska Jan Miernowski Marcin Mierzejewski Adam Milczyński-Kaas Elwira Milewska-Zonn Darek Milewski Ireneusz Miracki Teresa Mirga Piotr Mitzner Anna Mizeracka Piotr Morawski Janusz Morawski Maciej Mroczkowski Piotr Müldner-Nieckowski Leonard Neuger Anna Nowak Tadeusz Nyczek Barbara Oгородowska Bułat Okudźawa Monika Olejniczak Aleksandra Ołędzka-Frybesowa Jan Nepomucen Wojciech Opasek Marian Ośniałowski Robert Papięski Joanna Piątek Renata Piątkowska Kazimierz Pierzchała Maciej Pinkwart Anna Piotrowska Elżbieta Piotrowska Anna Piwkowska Jadwiga Piwońska Marek Pleskot Andriej Płatonow Bohdan Pocię Grażyna Połuszejko Adam Pomorski Ezra Pound Jurij Pozajak Krzysztof Prochaska Maria Przybylska Ewa Radlicka Konrad Radziejewski Janusz Radziejewski Agnieszka Rezbda Krystiana Robb-Narbutt Klaudia Rogowicz Wojciech Roman Herbert Rosendorfer Monika Rosińska Romana Rupniewicz Renata Rusnak Alicja Rybałko Jarosław Marek Rymkiewicz Jacek Salij Krzysztof Sąsiadek Katrin Schulze Jarosław Seifert Jacek Sempoliński Barbara Siarkiewicz Edward Sielicki Jan Skácel Bohdan Skaradziński Wojciech Skarbek-Wojczyński Jacek Skorupiński Leszek Slipek Iwona Smolka Jerzy Snopek Anna Sobczak Mikołaj Sobczak Kalina Sobczyńska Maria Softys Magdalena Stachowicz Katarzyna Stachowicz-Gacek Wasyl Starun Philip Earl Steele Siergiej Stratanowski Igor Strojcki Ryszard Stryjecki Wasyl Stus Marta Subko Maciej Szańkowski Stanisław Szewczenko Bogdan Szmygin Marta Szulc Kalina Szydłowska-Pawłowicz Jadwiga Szymańska Dariusz Śmiechowski Jerzy Świdorski Agnieszka Świrska Irina Tatarowa-Hryckiewicz Alina Tokarska Justyna Tomalak Teresa Torańska Grażyna Toruńczyk Tomas Gösta Tranströmer Joanna Trzeciak-Walc Ryszard Turczyn Jan Twardowski Andrzej Tyszka Magda Umer Henry Vaughan Gerdien Verschoor Jan Andrzej Walc Barbara Walicka Jacek Waltoś Henryk Waniek Agata Watemborska Dieter Wellershoff Katarzyna Werner Stanisław Werner Ivan Wernisch Marek Wichrowski Anton van Wilderode Jerzy Wilk Joanna Wiszniewicz Krzysztof Wittels Małgorzata Wittels Stanisław Włostowski Gunther Woelfle Piotr Wojciechowski Ewa Wojnarowska Jakub Wojnarowski Jolanta Maria Woszczyńcówna Monika Wójcicka Beata Wróblewska Hanna Wróblewska Maria Wróblewska Bogdan Wróblewski Grażyna Zabłocka Wojciech Zabłocki Janusz Zagrodzki Larysa Zajączkowska-Mitznerowa Grzegorz Zegadło Robert Zybrant Anna Żakiewicz Anna Żółtowska Stefan Żółtowski Anna Żukowska-Maziarska

---

Krystyna Arska-Perepłyś Karen Arustamow Henryk Bazydło Bożenna Biskupska Emilia Bojańczyk Grzegorz Bolek Włodzimierz Borowski Zofia Broniek Anna Buczkowska Paweł Cabanowski Mikołaj Konstanty Čiurlionis Jean Cocteau Janina Cugowska Józef Czapski Kuba Cwiczkowski Jan Dobkowski Xawery Dunikowski Stanisław Dutkiewicz Leonor Fini Piotr Gago Anna Gawryś Anna Grużewska Tomasz Jakobielski Jurij Jakowiczuk Joanna Jarco Krzysztof Jaworski Jerzy Juczkowicz Jerzy Kalina Beata Kamoji Paweł Karwacki Paweł Kasprzak Mojżesz Kisling Tomasz Kizny Mieczysław Klajnowski Janina Konarska Roman Kramsztyk Magda Kraszewska Marta Kubińska Joanna Kusek Piotr Lachmann Stanisław Lilpop Jakub Łęcki Antoni Łyżwański Jacek Malicki Anna Mizeracka Jolanta Modrzewska Beata Murawska Małgorzata Narkiewicz-Jodko Tymon Niesiołowski Jerzy Nowiński Hanna Nowosielska Leszek Nowosielski Anna Okrasko Lucjan Pakulski Teresa Panasiuk Joanna Pawlińska Michał Pawłowski Anna Pietrzak-Bartos Andrzej Polakowski Julia Przerwa-Tetmajer Joanna Przybyła Jerzy Sabara Martin Schongauer Jacek Sempoliński Stanisław Słonina Urszula Słonina-Święcicka Anna Stępniewska Kalina Szydłowska-Pawłowicz Marta Szulc Grzegorz Śmigielski Jan Świdorski Henryk Waniek Stanisław Ignacy Witkiewicz Wojciech Zasadni Barbara Zbrożyna Jacek Krzysztof Zieliński Jerzy Znamierowski Anna Żukowska-Maziarska